

Anthony Arnull and Damian Chalmers (Eds.), The Oxford Handbook of European Union Law, 2017, σ. 1072, Oxford University Press

Μόλις κυκλοφόρησε από τις πανεπιστημιακές εκδόσεις της Οξφόρδης η χαρτόδετη έκδοση του εγχειριδίου του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενταγμένο στην ιδιαίτερα επιτυχημένη σειρά εγχειριδίων του εκδοτικού οίκου, το συγκεκριμένο πόνημα αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια ορισμένων εκ των κορυφαίων ακαδημαϊκών στο γνωστικό αντικείμενο του δικαίου της ΕΕ, πλαισιωμένων και από νεότερους φερέλπιδες επιστήμονες, με επιμελητές τον Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμινγχαμ Anthony Arnull και τον Καθηγητή στην Οικονομική Σχολή του Λονδίνου (London School of Economics) Damian Chalmers.

Η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έχει διέλθει από διάφορα στάδια, διευρύνοντας τόσο τον αριθμό των κρατών μελών, όσο και τις αρμοδιότητες της Ένωσης με αποτέλεσμα πλέον το ενωσιακό δίκαιο να ρυθμίζει όλο και περισσότερες πτυχές του βίου των πολιτών της. Από την άλλη, η ίδια η Ένωση διέρχεται ίσως την κρισιμότερη περίοδο της ιστορίας της. Σε ένα ασταθές διεθνές περιβάλλον, καλείται να λάβει σημαντικές αποφάσεις επαναπροσδιορισμού της πορείας ολοκλήρωσης, σε ένα συγκρουσιακό πλαίσιο που δημιουργεί έντονες αμφισβητήσεις. Ραγδαίες είναι οι πολιτικοοικονομικές εξελίξεις στην μετά Λισαβόνα εποχή, σε σημείο να αναζωπυρώνονται οι διεργασίες για τη νέα αρχιτεκτονική της Ευρώπης.

Σε αυτά τα κρίσιμα ερωτήματα έρχονται να απαντήσουν οι συγγραφείς του εγχειριδίου, παραδίδοντας στον αναγνώστη μια πολύπλευρη επιστημονική ανάλυση. Το βιβλίο χωρίζεται σε οκτώ βασικές θεματικές ενότητες. Η πρώτη ενότητα αφορά στη σύλληψη της ιδέας του δικαίου της ΕΕ. Καθώς η Ένωση αποτελεί οργανισμό με *suī generis* χαρακτηριστικά, αναπόδραστα το δίκαιό της διέπεται από μια ιδιαίτερη φιλοσοφία. Στη δεύτερη ενότητα αναλύεται η αρχιτεκτονική του δικαίου της ΕΕ. Βασικές συνταγματικού τύπου αρχές, όπως η υπεροχή και το άμεσο αποτέλεσμα, θεσμικά όργανα της Ένωσης, αλλά και διαδικασίες περιλαμβάνονται στην ενότητα αυτή υπό μία σύγχρονη οπτική. Αξίζει εδώ να προσεχθεί ιδιαίτερα το κεφάλαιο για την προσχώρηση και αποχώρηση από την Ένωση που έχει απασχολήσει με αφορμή την περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου. Η τρίτη ενότητα επικεντρώνεται σε ζητήματα δημοκρατικής νομιμοποίησης, δημιουργίας και εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου, παρουσιάζοντας όλους τους παράγοντες που συμμετέχουν σε μια συνθετική διαδικασία.

Οι επόμενες τρεις ενότητες καλύπτουν το πλέον επίκαιρο ζήτημα της οικονομικής νομοθεσίας και πολιτικής στην Ένωση. Στην ενότητα IV παρουσιάζεται το λεγόμενο οικονομικό σύνταγμα της ΕΕ αναδεικνύεται η σχέση του με τον πολίτη μέσω των τεσσάρων κλασικών ελευθεριών με μια σύγχρονη προσέγγιση. Ζητήματα που ανάγονται στη ρύθμιση της αγοράς ακολουθούν, όπως το δίκαιο του ανταγωνισμού, ο έλεγχος της κρατικής βοήθειας, καθώς και θέματα δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας σε ενωσιακό επίπεδο. Στην έκτη ενότητα εξετάζονται πτυχές της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης που καλύπτουν την αναδιαμόρφωση του σχετικού θεσμικού πλαισίου και τη ρύθμιση των αγορών, καθώς και ζητήματα που απορρέουν από τη σχέση άμεσης φορολογίας και θεμελιωδών ελευθεριών.

Στην επόμενη ενότητα ερευνάται ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Καίριας σημασίας θέματα όπως το πλαίσιο εναρμόνισης της πολιτικής δικαιοδοσίας, αλλά και η ανάπτυξη του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου αναλύονται διεξοδικά, με ειδικότερο βάρος να τίθεται στη θεματική του δικαίου μετανάστευσης και ασύλου στην ενωσιακή έννομη τάξη δεδομένων των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ένωση στο πεδίο αυτό. Η όγδοη και τελευταία ενότητα θέτει γενικότερους προβληματισμούς που εκφεύγουν της κλασικής νομικής προσέγγισης. Οι προβληματισμοί αυτοί περιστρέφονται γύρω από θεμελιώδεις έννοιες του κράτους δικαίου, όπως η ισότητα και το κοινωνικό κράτος, έννοιες των οποίων το περιεχόμενο φαίνεται να επαναπροσδιορίζεται στις μέρες μας σε ενωσιακό επίπεδο.

Συνολικά, το εγχειρίδιο αποτελεί μια εμπειριστατωμένη και περιεκτική ανάλυση βασικών θεματικών του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαφορά του με άλλα παρόμοια εγχειρίδια έγκειται στον επίκαιρο χαρακτήρα με τον οποίο οι συγγραφείς προσεγγίζουν τα σχετικά ζητήματα. Στα κεφάλαια του βιβλίου αναδεικνύονται σύγχρονοι προβληματισμοί και αναζητήσεις επί της ισχύουσας ενωσιακής θεσμικής διάρθρωσης, καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο πληρέστερη την απεικόνισή της. Έτσι το εγχειρίδιο αυτό καθίσταται ιδιαίτερα χρήσιμο στον σπουδαστή και ερευνητή του ευρωπαϊκού δικαίου, αλλά και στον νομικό της πράξης στην αναζήτηση πρακτικής εφαρμογής αρχών του δικαίου της ΕΕ· συστήνεται λοιπόν ανεπιφύλακτα.

Κωνσταντίνος Μαργαρίτης, Δ.Ν., LL.M, Δικηγόρος, Μέλος του ΔΣ της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ)